

Méně hladké bylo vypořádání s třetím humanismem, protože ten jasně formulovaným cílem „intenzivního styku klasických studií se současnou kulturou“ přesáhl omezenou oblast klasické filologie a uplatnil svůj vliv na značnou část, zejména mladé generace filologů, z nichž někteří už smýšleli nacisticky. Mnoho rysů se na němjevilo jako příbuzných nacionálnímu socialismu, avšak už sama podstata humanismu a některé jednostranně liberalisticky chápané a vykládané myšlenky o duchu jakožto jediném principu moci určující veškerý život ve státě byly nacismu cizí. A tak snaha W. Jaegera a jeho spolubojovníků učinit ideovou koncepci třetího humanismu založenou na výchově člověka k státnosti základem nacistického gymnasia ztroskotala. Werner sám odešel roku 1936 na universitu do Chicaga.

V téže době se už také začíná uplatňovat vlastní nacistická koncepce výchovy a výuky na střední škole a místa klasických jazyků v jejím ideovém a organizačním plánu, jak ji načrtl roku 1935 drážďanský školský pracovník Walter Eberhardt v článku „Die Antike und wir.“ Jeho hlavní myšlenkou je: politický život v nacionálně socialistickém Německu je obrozením antiky, ideálem je raná řecká polis s jejím cílem vychovat člověka, aby svůj hlavní zájem převedl od soukromého života k národu a státu. Vyučování klasickým jazykům bylo začleněno do „nacionálně politické“ výchovy. Byly pořádány konference, pořizován výběr četby, jež měla pěstovat politickou a brannou kázeň a odhodláni obětovat se za vůdce a za národ a ukazovat, že úpadek antických států byl zaviněn míšením ras a uvolněním svazku s půdou. Z řeckých autorů byl zvlášť doporučován Platón, Homér („nejstarší projevy nordického ducha“), Aischylos („lida rasy“), Sofoklés („nordická idea krve“), Thúkydídés, z římských Cato, Livius a Tacitus. Odmítání byli elegikové, Horatius, Vergilius a Cicero.

Podivné je, že s reformou školy čekali nacisté dlouho. Důsledky jejich ovládnutí státu v organizační struktuře školství se uplatnily teprve až v letech 1937 a 1938. Tehdy byla „vyšší škola“ (Oberschule) určena za hlavní typ střední školy s latinou jako druhým, případně jako třetím cizím jazykem a gymnasium ponecháno jako vedlejší typ. Reforma nebyla provedena úplně a důsledně, protože s vypuknutím války nastaly vůdčím nacismu jiné starosti.

Čtená metodická pojednání vycházející v nakladatelství B. G. Teubner v Lipsku v řadě „Neue Wege zur Antike“ obsahují diskusi praktiků o metodě vyučování klasickým jazykům, diskusi, která nebyla vyvolána politickými změnami po roku 1933 a novými plány na reformu školství, nýbrž byla už delší dobu živá. V celku se v diskusi uznává nutnost dát přednost vniknutí do skutečného ducha antiky a zprostředkování jejího výchovného obsahu před gramatickýma formálním vzděláváním. Její ráz je věcný a praktický. Nacistický duch se v ní projevuje spíše jen vnějšíkově na začátku a na konci článku v obligátních poklonách tehdejšími držitelům moci.

Irscherova práce dobře splňuje úkol, který jako prvoradý požadavek v mezinárodním měřítku už v roce 1950 položil tehdejší generální ředitel organizace UNESCO Jaime Torres Bodet, totiž prozkoumat původ a počátky fašismu a nacismu. Autor shromáždil množství dokladů roztroušených po časopisech, sbornících, zprávách, obsažených v projevech školských a pedagogických pracovníků různých stupňů, učitelů, inspektorů, zástupců učitelských organizací a v úředních výnosech. I po letech je možno v nich tu a tam rozeznat strach o vlastní existenci, ponižující snahu vlichotit se v přízeň rostoucí moci i sebevědomou jistotu dravého nacismu zpitého čerstvým vítězstvím. Nebýt válečných zkušeností přešel by čtenář většinu s pocitem útrpnosti nad plobluzením lidského ducha a s lítostí, že myšlenky toho druhu mohly být vysloveny také vzdělanými lidmi. Škola se ve většině svých zástupců, tedy i klasických filologů, jak na závěr autor tvrdí, distancovala od vědomého zneužití výchovných hodnot antiky.

Antonín Hartmann

Řecké a latinské studie v Československu v edici Novinky literatury, Společenské vědy, řada VI: Jazykověda — literární věda. Vydává Státní knihovna ČSSR, Ústřední bibliografické středisko v Praze.

Po Bibliografii řeckých a latinských studií v Československu za léta 1951—1960, kterou vydala r. 1966 Státní knihovna ČSSR, chopila se tato instituce od r. 1966 i vydávání ročních bibliografických přehledů o antických a latinských středověkých studiích a nahradila tak čtvrtá čísla Zpráv Jednoty klasických filologů, jež v letech 1962—1965 obsahovala roční bibliografie za léta 1961—1964. Forma bibliografických přehledů, redigovaných dále velmi pečlivě Ladislavem Vidmanem, zůstává beze změny, jiná je nyní pouze jejich obálka a jiný je kromě vydavatele i distributor — Poštovní novinová služba. Bibliografie za rok 1965, která vyšla r. 1966 v Novinkách literatury, v VI. řadě společenských věd, věnované jazykovědě a literární vědě, měla číslo 6,

bibliografie za rok 1966 má pak r. 1967 číslo 5. Snad toto měnění čísel nezvýší desorientaci zájemců o tyto výtečné bibliografické přehledy, desorientaci, kterou způsobila již sama změna vydavatelství a kterou při obstarávání sešitu s bibliografií za rok 1965 dovršila nemilá skutečnost, že lze sice u každé Poštovní novinové služby tyto sešity objednávat, ale zpravidla je od ní nelze ani přes četné urgencye dostat. Doufejmež jen, že Poštovní novinová služba — ústřední expedice tisku, Praha 1, Jindřišská 14, která přijímá objednávky do zahraničí, skutečně tyto objednávky také rychle vyřizuje.

Josef Česka

Zdenka Nemeškalová — Jaroslav Šála, Nálezy římských mincí v Královhradeckém muzeu; Fontes musci Reginaehradecensis 1, Hradec Králové 1965, stran 19, mapa + německé resumé.

V této záslužné materiálové publikaci věnují oba numismatičtí badatelé pozornost nálezům římských mincí z Hradce Králové a okolí, jež se dostaly buď jako celek anebo zčásti do sbírek Krajského muzea Zdeňka Nejedlého. Zčásti byly již tyto nálezy publikovány, nebo bylo na ně alespoň upozorněno v dřívějších pracích St. Bolina, E. Pochitonova, J. Petrtyla aj. Nová publikace však soustavně zpracovala všechnen materiál, zmnožený zvláště identifikací starších nálezů, jež se do muzea dostaly počátkem našeho století. Zajímavá je např. okolnost, že se z materiálu, pocházejícího pouze z omezeného regionu dal vytěžit poznatek o odlišné struktuře nálezů z areálu města proti nálezům z okolí. Římské mince z okolí Hradce Králové (Černilov, Lochenice, Roudnice Osice, Josefov, Chlum, Stěžery, Opatovice aj.) pocházejí povětšinou z 1.—3. století a jsou zastoupeny především stříbrnými ražbami denárovými, nálezy z města jsou pak představovány hlavně bronzovými nominály, jejichž příliv do Čech (srov. mimo jiné poslední práce Zd. Nemeškalové-Jiroudkové) začal v 2. polovině III. století a vrcholil ve IV. století; na jeho konci přicházejí pak už na naše území mince zlaté — odraz úplně nových měnových poměrů v pozdním impériu. Publikace tak přispívá jednak k hlubšímu poznání problematiky římského období na Královhradecku, jednak ilustruje na lokálních poměrech severovýchodních Čech dosud známé poznatky na peněžní situaci té doby v širším teritoriu Čech.

Jan Beneš